

Co-funded by
the European Union

HARM REDUCTION FUNGUJE!

Výzva k investicím do
evropské drogové politiky
zaměřené na ochranu zdraví

DOPORUČENÍ K DROGOVÉ POLITICE EU

VÝCHODISKA

Užívání drog zůstává zásadním tématem v oblasti veřejného zdraví a bezpečnosti v Evropě. Podle Agentury Evropské unie pro drogy (EUDA) je tu stále velké množství různých drog, které jsou snadno dostupné, a to i těch, které jsou oficiálně zakázané nebo přísně sledované mezinárodními dohodami¹.

Odhaduje se, že v roce 2024 v Evropě užívalo 22,8 milionu dospělých konopí, 4 miliony kokain, 2,9 milionu MDMA a 2,3 milionu osob amfetaminy. EUDA také uvádí, že tato čísla v posledních letech rostou². V roce 2022 byla téměř polovina z 13,9 milionu lidí, kteří si injekčně aplikovali drogy na celém světě, infikována virem hepatitidy C a přibližně každý osmý virem HIV³. V témže roce bylo v EU hlášeno přibližně 6 400 úmrtí způsobených drogami⁴.

Navzdory těmto trendům zůstává dostupnost služeb v oblasti zdraví a harm reduction (snižování rizik) nedostatečná, a to zejména pro marginalizované skupiny. Tato situace zvyšuje zdravotní rizika a zároveň poukazuje na naléhavou potřebu posílit v oblasti harm reduction aktivity, které by zajistily bezpečnější užívání návykových látek a odpovídající zdravotní péči.

V roce 2025 by měla EU schválit novou protidrogovou strategii, která vymezí zastřešující politický rámec a priority pro období 2026–2030. Současná protidrogová strategie EU (2021–2025) sice deklaruje vyvážený přístup zaměřený na snižování nabídky a poptávky po drogách a na snižování škod, její praktické naplňování se však nadále soustředí především na prosazování práva, tedy kontrolu a represí. Tato nevyváženost však nepřispěla ke zvýšení bezpečnosti, ale vedla ke zhoršení zdravotních a sociálních dopadů.

S blížícím se zveřejněním nové strategie vyzýváme EU k vyváženějšímu přístupu, který by se měl zaměřit hlavně na zdraví lidí, harm reduction a lidská práva.

CO JE TO HARM REDUCTION?

Harm reduction představuje humánní, neodsuzující a na člověka zaměřené politiky a přístupy podložené důkazy o jejich efektivitě. Jejich cílem je zmírnit negativní zdravotní, sociální, ekonomické a právní dopady užívání drog i souvisejících protidrogových a zdravotních politik⁵.

Jedná se o osvědčený, na důkazech založený a nákladově efektivní přístup k drogové a zdravotní politice, který podporuje EU a všechny⁶ příslušné orgány OSN⁷ a který je trvale uznáván jako nezbytný pro dodržování práva na zdraví osob, které užívají drogy.

Mezi základní intervence harm reduction patří léčba opioidními agonisty (léky, které napodobují účinek opioidů a pomáhají snížit rizika spojená s jejich užíváním), prevence předávkování, možnost ověřit složení užívané látky (kontrola čistoty drog), aplikační místnosti, programy výměny injekčního materiálu, vybavení pro bezpečnější inhalaci, snadná dostupnost léku naloxon určenému k použití mimo zdravotnické zařízení (tzv. take-home naloxon), testování na HIV/AIDS a virovou hepatitidu, léčba a péče v ambulantních zařízeních.

PROMĚNY DROGOVÝCH TRHŮ

Měnící se situace v oblasti užívání drog v Evropě – často jako přímý důsledek prosazování represivní protidrogové politiky – vede k řadě negativních dynamických jevů, jako je rostoucí rozmanitost, účinnost a čistota dostupných látek. I proto syntetické drogy, zejména silné opioidy a nové psychoaktivní látky, představují zásadní výzvu pro oblast veřejného zdraví i tvorbu politik a vyžadují přizpůsobení a rozšíření stávajících intervencí, nástrojů a služeb.

CHYBĚJÍCÍ DŮRAZ NA ZDRAVÍ V DROGOVÉ POLITICE

Složitost fenoménu užívání drog i s tím souvisejících zdravotních rizik a škod vyžaduje posílení zdravotně orientovaného přístupu v rámci protidrogové politiky. Přestože předávkování a úmrtí zůstávají zásadními problémy, významnou hrozbu představují také přenosné nemoci, zejména HIV a virus hepatitidy C (HCV), jejichž šíření je výrazně spojeno s užíváním nesterilního injekčního vybavení.

KRIZE FINANCOVÁNÍ HARM REDUCTION

Harm reduction se v Evropě – stejně jako v mnoha dalších částech světa – nachází pod rostoucím tlakem. Navzdory jednoznačným důkazům o jeho účinnosti⁸ zůstávají organizace a programy v této oblasti dlouhodobě nedostatečně financované. Zprávy o investicích do harm reduction v EU⁹ i analýzy týkající se financování v zemích s nízkými a středními příjmy¹⁰ potvrzují závažný a systémový deficit podpory této oblasti.

Situaci ještě zhoršují velké změny v mezinárodní pomoci rozvojovým zemím. Ukončení několika programů zahraniční pomoci ze strany USA¹¹ dramaticky snížilo prostředky určené na mezinárodní rozvoj.

V Nizozemsku navíc vláda oznámila výrazné škrty v rozpočtu od roku 2026 – financování nevládních organizací má klesnout z 1,4 miliardy eur na pouhých 390 milionů eur¹². Tyto změny vážně ohrožují udržitelnost neziskových organizací po celém světě, zejména těch, které zajišťují služby v oblasti harm reduction, prevence přenosných nemocí a zdravotní péče¹³.

Nicméně přestože základní služby v oblasti harm reduction a zdravotní péče zůstávají dlouhodobě podfinancované, státy i nadále alokují značné prostředky na prohibiční opatření, represivní prosazování práva, prevenci kriminality a kriminalizaci samotného užívání drog – a to navzdory stále zřejmějším a dobře zdokumentovaným negativním dopadům těchto politik.

ŠKODLIVOST REPRESIVNÍCH PŘÍSTUPŮ

Evropské země se nadále zaměřují především na represivní prosazování drogové legislativy, namísto toho, aby více využívaly přístupy vycházející z ochrany veřejného zdraví, lidských práv a vědecky podložených poznatků – a to navzdory rostoucímu množství dat, která dlouhodobě poukazují na omezenou účinnost represivních opatření. Současně se drogové trhy neustále proměňují – roste rozmanitost dostupných látek i složitost jejich distribuce. Setrvávání u strategií zaměřených převážně na snižování nabídky přitom nedokáže reagovat na základní příčiny problémů ani efektivně omezit vliv organizovaného zločinu¹⁴. Je proto nezbytné urychleně zavádět moderní a pragmatická řešení, která budou stavět na zodpovědné regulaci a přenášet důraz od trestání směrem k podpoře a ochraně lidí, kteří drogy užívají. Bez této změny zůstává ohroženo jak veřejné zdraví, tak dodržování základních práv.

KRIMINALIZACE A STIGMATIZACE

Lidé, kteří užívají drogy, stejně jako další marginalizované skupiny, jsou nepřiměřeně zasaženi kriminalizací, stigmatizací a diskriminací. Často nemají přístup k základní zdravotní a sociální péči. Jejich stigmatizace dále prohlubuje nerovnosti v přístupu ke zdravotním službám a přispívá k jejich sociálnímu vyloučení. Tyto systémové bariéry podtrhují naléhavou potřebu vytvořit zdravotní systém, který je neodsuzující a přístupný pro všechny. Jako nízkoprahový, komunitně orientovaný přístup představuje harm reduction klíčový nástroj pro oslovování skryté populace a odstraňování překážek bránících přístupu k péči¹⁵.

¹ EUDA. (2024). [European Drug Report 2024](#). Luxembourg; Publications Office of the European Union.

² EUDA. (2021). [European Drug Report 2021](#). Luxembourg; Publications Office of the European Union.

³ Jeziorska, I. et al. (2024). [Essential Harm Reduction Services: Report on policy implementation for people who use drugs](#). Civil Society Monitoring of Harm Reduction in Europe 2024. Amsterdam; Correlation – European Harm Reduction Network. DOI: 10.5281/zenodo.14024957

⁴ EUDA. (2024). [European Drug Report 2024](#). Luxembourg; Publications Office of the European Union.

⁵ C-EHRN. (2024). [C-EHRN Strategy 2024–2028](#). Amsterdam; Correlation – European Harm Reduction Network.

⁶ World Health Organisation (WHO), the Joint United Nations Programme on HIV/AIDS (UNAIDS), the Office of the High Commissioner for Human Rights (OHCHR) and the United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC).

⁷ Mofokeng, T. (2024). [A/HRC/56/52: Drug use, harm reduction and the right to health – Report of the Special Rapporteur on the right of everyone to the enjoyment of the highest attainable standard of physical and mental health](#), Tlaleng Mofokeng. OHCHR.

⁸ European Union Drugs Agency. (2010). [Harm reduction: Evidence, impacts and challenges](#). EUDA.

⁹ Cook, C. (2017). [Harm reduction investment in the European Union. Current spending, challenges and successes](#). Harm Reduction International.

¹⁰ Serebryakova, L., Cook, C., & Davies, C. (2021). [Failure to Fund: The continued crisis for harm reduction funding in low- and middle- income countries](#). Harm Reduction International.

¹¹ Hansler, S. L., Jennifer. (2025, March 28). [State Department formally notifies Congress it is effectively dissolving USAID](#). CNN.

¹² Ministerie van Buitenlandse Zaken. (2024, November 11). [Eerste bezuinigingen ontwikkelingshulp bekend: Subsidies ngo's gaan op de schop – Nieuwsbericht](#). Ministerie van Buitenlandse Zaken.

¹³ UNAIDS. (2025). [Impact of US funding cuts on the global AIDS response](#). UNAIDS.

¹⁴ Collins, J., & Glantz, E. (2025). [Evaluating Cocaine Market Interventions: How External Shocks and Disruption of Criminal Networks Impact the Cocaine Trade and Social Outcomes](#). Global Initiative Against Transnational Organised Crime (GITOC).

¹⁵ [HIV stigma in healthcare settings: Need for increased knowledge among healthcare workers and improved facility-level guidelines](#). (2024). ECDC, EACS.

DOPORUČENÍ PRO TVŮRCE POLITIK

✦ ZAŘADIT OCHRANU ZDRAVÍ OSOB UŽÍVAJÍCÍCH DROGY MEZI PRIORITY VEŘEJNÉHO ZDRAVÍ EU

EU, její členské státy, kandidátské země a sousední regiony by měly jednoznačně upřednostnit ochranu zdraví a lidská práva osob, které užívají drogy, a odstranit dosavadní mezery v přístupu ke zdravotním službám. To zahrnuje dostupnost základních harm reduction intervencí i služeb prevence, diagnostiky, léčby a péče v souvislosti s HIV a virovou hepatitidou – s cílem naplnit cíle UNAIDS do roku 2030.

- Upřednostnit harm reduction a ochranu zdraví uživatelů drog a začlenit tyto cíle do národních politik veřejného zdraví.
- Rozšířit lokální a regionální služby harm reduction. Zajistit dostupnost testování na HIV/AIDS a virovou hepatitidu C, adiktologické léčby a péče, léčby opioidními agonisty, možnosti ověření složení užívané látky (kontrola čistoty drog), aplikačních místností, programů výměny injekčního materiálu, vybavení pro bezpečnější inhalaci a opatření pro prevenci předávkování, včetně přístupu k naloxonu určenému k použití mimo zdravotnické zařízení (tzv. take-home naloxon). Současně zajistit efektivní návaznost na další, zejména zdravotní a sociální, péči.

✦ UPŘEDNOSTNIT DEKRIMINALIZACI A REGULACI PŘED REPRESIVNÍ KONTROLOU DROG

Evropská protidrogová politika se musí jasně odklonit od dosavadního upřednostňování represivního prosazování práva a místo toho stavět na přístupech vycházejících z lidských práv, veřejného zdraví a vědecky ověřených poznatků.

- Přiznat si rizikové dopady represivní protidrogové politiky na společnost a její neúspěšnost v účinné reakci na násilí spojené s drogami a organizovaný zločin.
- Podporovat dekriminalizaci a zavádět racionální regulační opatření s cílem omezit vliv organizovaného zločinu a současně posilovat zdraví a práva komunit – v souladu s aktuálními doporučeními Úřadu vysokého komisaře OSN pro lidská práva a zvláštního zpravodaje OSN pro právo na zdraví.
- Systematicky zapojovat odborníky na harm reduction a protidrogovou politiku, organizace občanské společnosti a samotné uživatele drog do přípravy, realizace i vyhodnocování protidrogových strategií a opatření.

DOPORUČENÍ PRO TVŮRCE POLITIK

✦ ZAJISTIT VYVÁŽENOU DROGOVOU STRATEGII EU 2026– 2030

S blížícím se přijetím nové protidrogové strategie EU pro období 2026–2030 musí Evropská unie, její členské státy, kandidátské země i sousední regiony přijmout jednoznačný závazek k vyvážené strategii založené na principech veřejného zdraví, harm reduction a lidských práv – a zajistit její důsledné naplňování v praxi.

- Zajistit, aby harm reduction a zdravotně orientovaná opatření zůstala klíčovou prioritou nové strategie – včetně jasně definovaných ukazatelů a odpovědností za jejich realizaci.
- Zavést účinný mechanismus financování na podporu a prosazování inovací v oblasti protidrogové politiky založené na veřejném zdraví a přístupu harm reduction.
- Vyzvat členské státy k plnému provádění nové strategie a k zajištění odpovídající podpory pro programy a projekty v oblasti zdraví.
- Vytvořit rámce pro systematické začlenění harm reduction do širších strategií veřejného zdraví – v souladu s doporučeními UNAIDS a WHO, s cílem odstranit HIV a HCV jako hrozby pro veřejné zdraví do roku 2030.

✦ VYTVOŘIT MECHANISMUS FINANCOVÁNÍ HARM REDUCTION ZE STRANY EU

Evropská unie, její členské státy, kandidátské země a sousední regiony musí naléhavě řešit nedostatek finančních prostředků, který ohrožuje činnost organizací občanské společnosti působících v oblasti harm reduction – zejména tam, kde byly tyto služby zrušeny nebo čelí silnému politickému či ekonomickému tlaku. To platí jak pro státy EU, tak pro jejich sousedy a kandidáty na členství. Pro zajištění dlouhodobé udržitelnosti a schopnosti těchto iniciativ reagovat na aktuální potřeby je nezbytné:

- Zavést na úrovni EU specializované finanční nástroje určené výhradně pro harm reduction a inovace v oblasti protidrogové politiky založené na veřejném zdraví
- Zajistit koordinovaný přístup v rámci Evropské komise k prosazování politik založených na důkazech a zdraví a podpořit mezíresortní a mezioborovou spolupráci napříč relevantními útvary, včetně DG SANTE, DG HOME, DG HERA, DG ECHO a DG EMPL.
- Zajistit dostupné a stabilní financování pro organizace občanské společnosti – zejména pro komunitní ambulantní a nízkoprahové služby a inovativní přístupy v oblasti zdraví a harm reduction.
- Vytvořit transparentní a kritérii řízené finanční mechanismy, které zaručí spravedlivé rozdělování prostředků, odpovědnost a dlouhodobou podporu strategií harm reduction založených na důkazech.

ZÁVĚREČNÉ ÚDAJE O PUBLIKACI

Název

Harm Reduction Works! A call to invest in a European health-based drug policy. Policy Paper.

Autoři

Schiffer, K.: Conceptualisation, Writing – Review and Editing, Funding Acquisition; Rogialli, A.: Conceptualisation, Writing – Original Draft, Writing – Review and Editing, Visualisation; Cots Fernandez, A.: Writing – Review and Editing; Nougier, M.: Writing – Review and Editing, Bridge, J.: Writing – Review and Editing; Dovbakh, A.: Writing – Review and Editing; Milosevic, M.: Writing – Review and Editing; Kurchevic, E.: Writing – Review and Editing; Dabkowska, M.: Writing – Review and Editing.

Doporučená citace

Schiffer K., et al. (2025) Harm Reduction Works! A call to invest in a European health-based drug policy. Policy Paper. Amsterdam. Correlation- European Harm Reduction Network.

Publikováno organizací Correlation – European Harm Reduction Network (C-EHRN), chráněno autorským právem.

Reprodukce je povolena za předpokladu uvedení zdroje.

Tato publikace byla spolufinancována Evropskou unií. Vyjádřené názory a stanoviska jsou však výhradně názory autora (autorů) a nemusí nutně odrážet stanoviska Evropské unie nebo HaDEA. Evropská unie ani poskytovatel grantu za ně nenesou odpovědnost.

Překlad do češtiny zajistila organizace SANANIM.

Co-funded by
the European Union

Correlation – European Harm Reduction Network
c/o De Regenboog Group
Stadhouderskade 159 | 1074BC Amsterdam | The Netherlands
www.correlation-net.org